

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

L Ē M U M S par tiesvedības izbeigšanu

Rīgā

2009. gada 24. aprīlī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Kristīne Krūma un Viktors Skudra

rīcības sēdē 2009. gada 24. aprīlī, izskatot lietu Nr. 2009-02-01 “Par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 6. punkta vārdu “stundu ilgu” un “izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”,

konstatēja:

1. 2009. gada 4. februārī Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu Nr. 2009-02-01 pēc Haralda Ignata konstitucionālās sūdzības.

Konstitucionālajā sūdzībā apstrīdēta Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 6. punkta vārdu “stundu ilgu” un “izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē” atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pantam.

Apcietinājumā turēšanas kārtības likums tika pieņemts 2006. gada 22. jūnijā un stājās spēkā 2006. gada 18. jūlijā. Šis likums regulē kārtību, kādā apcietinātie tiek ievietoti izmeklēšanas cietumā, apcietināto tiesības un pienākumus, apcietināto aprūpi, nodrošinājumu, sociālo rehabilitāciju, garīgo aprūpi, audzināšanu un nodarbinātību, kā arī režīma nodrošināšanas pasākumus izmeklēšanas cietumā. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. pants nosaka apcietināto tiesības. Šā panta pirmās daļas 6. punkts paredz, ka apcietinātajiem ir tiesības uz stundu ilgu tikšanos ne retāk kā reizi mēnesī ar radniekiem vai citām personām izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē. Savukārt 13. panta otrā daļa noteic, ka tiesa vai izmeklēšanas tiesnesis var ierobežot šā panta pirmās daļas 6. punktā minētās tiesības.

2. Konstitucionālās sūdzības iesniedzējs Haralds Ignats (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) uzskata, ka Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta 6. punkta vārdi „stundu ilgu” un „cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē” (turpmāk – apstrīdētā norma) neatbilst Satversmes 96. pantam.

Konstitucionālajā sūdzībā norādīts, ka apstrīdētā norma ierobežo personas tiesības uz ģimenes dzīvi. Šīs tiesības varot ierobežot, ja ierobežojums ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Pieteikuma iesniedzējs atzīst, ka ierobežojums ir noteikts ar likumu. Ierobežojumam esot leģitīms mērķis – sabiedrības drošības aizsardzība un izmeklēšanas netraucēta izdarīšana. Konstitucionālajā sūdzībā arī norādīts, ka apstrīdētajā normā ietvertais līdzeklis esot piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. Taču šis līdzeklis neesot personu vismazāk ierobežojošais. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta otrā daļa ļaujot tiesai vai izmeklēšanas tiesnesim, izvērtējot konkrēto situāciju un apsūdzētā personību, noteikt individuālus ierobežojumus tiesībām tikties ar radniekiem vai citām personām. Šajās normās ietvertais regulējums esot pietiekams, lai sasniegtu leģitīmo mērķi. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka personas, ar kurām viņš

vēlas tikties, esot viņa sieva, mazgadīgais bērns, vecāki un māsas. Tikšanās ar šīm personām nevarot apdraudēt izmeklēšanu. Pieteikuma iesniedzējs uzsver - ikviena situācija jāizvērtē individuāli un „nevar vadīties pēc maksimāliem standartiem”.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, - Saeima- uzskata, ka konstitucionālā sūdzība nav pamatota un apstrīdētā norma atbilst Satversmei.

Saeima norāda, ka apcietinātās personas, tāpat kā brīvības atņemšanas vietā esošas notiesātās personas, nošķiršana no ģimenes un stress, kas izriet no šādas situācijas, ir brīvības atņemšanas vietas neatņemama iezīme. Tātad vispārēji ierobežojumi attiecībā uz tikšanos ar tuviem radniekiem vai draugiem esot saprātīgi un neesot vērtējami kā iejaukšanās notiesāto un apcietināto personu ģimenes dzīvē. No apcietinājuma jēgas izrietot, ka attiecīgo personu ģimenes dzīve ir būtiski ierobežota, proti, apcietināto personu tiesības uz ģimenes dzīvi (arī tiesības satikties ar ģimenes locekļiem) nav tādas pašas kā brīvībā esošām personām.

Apstrīdētās normas mērķis esot nepieļaut aizdomās turētās personas vai apsūdzētās personas nelikumīgu iejaukšanos kriminālprocesā. Šāda norma nodrošinot objektīvu lietas izmeklēšanu un objektīva nolēmuma pieņemšanu, vainīgo personu saucot pie kriminālatbildības. Līdz ar to apstrīdētajai normai esot leģitīms mērķis, proti, aizsargāt Satversmes 116. pantā noteikto konstitucionālo vērtību – sabiedrības drošību.

Saeima norāda, ka apcietinājums ir bargākais no iespējamiem drošības līdzekļiem un tas, atšķirībā no brīvības atņemšanas soda, ir īslaicīgs. Ilgstošas tikšanās mērķis esot palīdzēt saglabāt notiesātās personas saikni ar tuviem radniekiem ilgstošas atšķirtības situācijā, kas radusies brīvības atņemšanas soda izciešanas dēļ. Apcietinājuma gadījumā šādas nepieciešamības neesot apcietinājuma īslaicīgā rakstura dēļ.

Turklāt atšķirība starp apcietinātajām un notiesātajām personām jautājumā par tiesībām uz ilgstošu tikšanos esot pamatota, jo notiesātās personas gadījumā jau ir nodrošināts krimināltiesisko attiecību taisnīgs

noregulējums un sabiedrības drošība, notiesātajam tiekoties ar plašāku personu loku ilgākā laika posmā, netiek apdraudēta. Savukārt attiecībā uz apcietinājumā esošajām personām vēl neesot stājies spēkā galīgs tiesas nolēmums krimināllietā. Tāpēc izmeklēšanas interesēs esot nepieciešams ierobežot apcietināto personu kontaktus ar ģimenes locekļiem un citām personām. Tas attiecoties arī uz personām, kurām apcietinājums piemērots ar pirmās instances vai apelācijas instances tiesas spriedumu. Šos spriedumus saskaņā ar Kriminālprocesa likumu varot pārsūdzēt, tātad, iekams spriedums nav stājies spēkā, kriminālprocess konkrētajā lietā neesot noslēdzies un neesot izslēgts, ka apsūdzētais šajā procesuālajā stadijā varētu to ietekmēt.

Saeima norāda, ka, paredzot apcietinātajai personai tiesības uz tikšanos bez ieslodzījuma vietas administrācijas pārstāvja klātbūtnes, pastāvētu risks, ka tikšanās laikā apcietinātā persona var izpaust kriminālprocesā neiesaistītai personai izmeklēšanas noslēpumu vai citu informāciju (tostarp dot norādījumus liecinieku ietekmēšanai), tādējādi apdraudot kriminālprocesa novešanu līdz likumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam.

Turklāt ilgstošās tikšanās nodrošināšanai nepietiekot tikai ar to, ka tiktu mainīts regulējums par tikšanās ilgumu un cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtni. Ilgstošās tikšanās nodrošināšanai esot nepieciešamas speciāli iekārtotas telpas, kā arī speciālu apstākļu radīšana, kas, no vienas puses, nodrošinātu ieslodzījuma vietas režīma saglabāšanu, bet, no otras puses, neradītu diskomforta sajūtu ieslodzītajam un viņa ģimenes locekļiem. Līdz ar to ilgstošās tikšanās nodrošināšanai būtu nepieciešama gan ieslodzījuma vietu pārveidošana, gan arī zināmi finanšu resursi un laiks.

Saeima, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *Dickson v. United Kingdom*, uzsver, ka Latvijas starptautiskās saistības neuzliek valstij pienākumu nodrošināt apcietinātajiem ilgstošās tikšanās ar ģimenes locekļiem. Minētajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa esot norādījusi, ka no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pat notiesātajiem neizriet tiesības uz ilgstošo tikšanos.

Komentējot Eiropas Cietumu noteikumu komentāros norādīto, Saeima skaidro, ka Eiropas Cietumu noteikumu 24.2. punkts paredzot iespēju ierobežot apcietināto personu tiesības uz privāto dzīvi, lai nodrošinātu kriminālprocesa intereses. Turklāt Eiropas Cietumu noteikumu komentāros teikts, ka ilgstošās tikšanās būtu jānodrošina ieslodzītajiem, kad vien tas iespējams. Latvijā šis ieteikums esot arī realizēts, proti, notiesātajiem ir garantētas tiesības uz ilgstošo tikšanos.

Saeima secina, ka, ņemot vērā apcietinājuma piemērošanas mērķi, apstrīdētajā normā ietvertie ierobežojumi ir samērīgi, jo tā esot vienīgā iespēja novērst apdraudējumu krimināllietas objektīvai izmeklēšanai un taisnīgai iztiesāšanai.

4. Ar Satversmes tiesas 2009. gada 23. februāra spriedumu lietā Nr. 2008-42-01 Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 6. punkta vārdi “stundu ilgu”, ciktāl tie noteic īslaicīgās tikšanās maksimālo laiku, un “izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē”, ciktāl tie neparedz apstākļu individuālu izvērtēšanu, tika atzīti par neatbilstošiem Satversmes 96. pantam un spēkā neesošu no 2006. gada 1. decembra.

Satversmes tiesa **secināja:**

5. Satversme tiesas likuma 29. pants reglamentē tiesvedības izbeigšanu lietā. Atbilstoši šā panta pirmās daļas 5. punktam tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu, “ja pasludināts spriedums citā lietā par to pašu prasījuma priekšmetu”.

6. Abās lietās apstrīdēta vienas un tās pašas tiesību normas - Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 6. punkta vārdu “stundu ilgu” un “izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē” - atbilstība Satversmes 96. pantam. Tādējādi prasījuma priekšmets abās minētajās lietās ir analogs.

7. Lietā Nr. 2009-02-01 ietvertais prasījums jau ir izspriests lietā Nr. 2008-42-01 un līdz ar to ir pamats izbeigt tiesvedību lietā.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2009-02-01 “Par Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. panta pirmās daļas 6. punkta vārdu “stundu ilgu” un “izmeklēšanas cietuma administrācijas pārstāvja klātbūtnē” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”, kas ierosināta pēc Haralda Ignata konstitucionālās sūdzības.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G.Kūtris

